כפסח דמו קמ"ל מנהני מילי דתנו רבנן [1]כי תדור נדר אין לי אלא נדר נדבה מנין נאמר כאן נדר ונאמר להלן (א) [2]אם נדר או נדבה מה להלן נדבה עמו אף כאן נדבה עמו לה' אלהיך אלו הדמין הערכין והחרמין וההקדשות לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופיו כי דרוש ידרשנו [א]אלו חטאות ואשמות עולות ושלמים ה' אלהיך אלו צדקות ומעשרות ובכור מעמך [ב]זה לקט שכחה ופאה והיה בך חטא [א]ולא בקרבנך חטא אמר מר לא תאחר לשלמו הוא ולא חילופיו חילופי מאי אי חילופי עולה ושלמים מקרב קרבי אי חילופי חטאת למיתה אזלא אלא מאי חילופיו חילופי תודה דתני [ג]רבי חייא [ב]תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה היכי ליעביד ליקרבה וליקריב לחם בהדה דלמא תמורה היא ליקרבה בלא לחם דלמא תודה היא והא כיון דלאו בת הקרבה היא קרא למעוטי למה לי אמר רב ששת לעולם למעוטי חילופי עולה ושלמים והכא במאי עסקינן [ג]כגון שעברו עליו שני רגלים והומם וחיללו על אחר ועבר עליו רגל אחד סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעברו עליו ג' רגלים דמי קמ"ל ולרבי מאיר דאמר כיון שעבר עליו רגל א' עובר בבל תאחר מאי איכא למימר אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שהומם בתוך הרגל וחיללו (ב) ועבר עליו הרגל סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעבר עליה כוליה רגל דמי קמ"ל והיה בך חטא ולא בקרבנך חטא והא מהכא נפקא מדאחרים נפקא דתניא [ד]אחרים אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי המוקדשין ויפסל תלמוד לומר [3]ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה [ה]אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי בבכור דלאו בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה נינהו אימא לא לירצו קא משמע לן ואכתי

מדרבן

כפסח דמו. וברגל ראשון יעבור עליהן: **מנא הני מילי.** דאכל הנך דתניא במתניתא לעיל איכא בל תאחר: **נדר.** הרי עלי: **נדבה.** הרי זו: **נאמר להלן נדר ואם נדר או נדבה וגו':** **אלו הדמין והערכין כו'.** שהן קדשי בדק הבית וכולן לה' ואין לכהנים בהן כלום: **הוא ולא חילופיו.** עליו אתה עובר ולא על חילופיו ולקמיה מפרש לה: **אלו חטאות ואשמות.** שהן נדרשין ממך שהרי חובה הם מוטלין עליך: **ועולות ושלמים.** כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה שהן חובה דאלו דנדר ונדבה ברישא דקרא כתיבי וה"ה נמי לבכור (ה)ולמעשר ופסח שהן חובה: **ה' אלהיך אלו צדקות ומעשרות.** דהא קרא יתירא הוא דהוה ליה למכתב כי דרוש ידרשנו וכבר ה' כתוב למעלה במקרא נדרוש ביה לאתויי צדקות ומעשרות (ג) שכתוב בהן שם זה ולך תהיה צדקה לפני ה' אלהיך (דברים כד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך (שם יד): **מעמך זה לקט שכחה ופאה.** שהן חלקו של עני דכתיב ביה את העני עמך (שמות כב): **ולא בקרבנך חטא.** אין הקרבן נפסל בכך: **חילופי עולה.** כגון אבדה והפריש אחרת תחתיה (ד) נמצאת הראשונה ונתכפר בה: **מקרב קרבי.** וכיון דקרבה הרי היא קרבן לעצמה ולשלמו קרינא ביה: **חילופי חטאת.** שכיפרו בעליה מחמת חטאות המתות היא ופשיטא דלא עבר עליה בבל תאחר: **חילופי תודה.** וכגון שנתערבה בראשונה וקי"ל (ו) על זבח התודה חלות (ויקרא ז) התודה טעונה לחם ולא חליפתה ולא תמורתה טעונין לחם: **ומתה אחת מהן.** שאם היו שתיהן קיימות מביאן ומביא ארבעים חלות כמשפט התודה ואומר הרי הלחם הזה לשם אותה שהיא תודה ושחיטת התודה תקדש ארבעים כמשפטה אבל מתה אין לחברתה תקנה (ז)והיכי(ח) ממעט קרא מבל תאחר: **וחיללו על אחר.** אמר זה תחת זה ובעל מום יוצא לחולין: **סלקא דעתך כו'.** והכי קאמר קרא אם על האחד עבר זמן איחור חייב ולא שיצטרפו הוא וחילופיו לג' רגלים: **שעברה שנתו.** מלותו בתוך שנתו שנאמר (דברים טו) לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה: **כפסולי המוקדשים.** כבעל מום: **ויפסל.** הואיל ועבר עליו ואיחרו [א] שהרי אין שנה בלא שלשה רגלים ברוב שנים: **מקיש בכור למעשר.** במעשר דגן קא משתעי קרא: **מה מעשר אינו נפסל כו'.** דכתיב (שם יד) מקצה שלש שנים וגו' אם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה: (ה) **הרצאה.** אם לכפרה אם לדורון: **אימא לא לירצו.** מאחר שהביאן בעבירה:

אותו

שנתו וזמנו וחד לעברה (ו) שנתו ולא זמנו וחד ללא עברה לא שנתו ולא זמנו ומיהו ההוא נמי יש ליישב דאיירי במותר הפסח שדרך התנאים שמסמיכין אחד קרא אע"ג דנפקי מתרי קראי כדאשכחן בפרק אלו מציאות (ב"מ ד' ל.) גבי והתעלמת מהם דדריש מיניה כהן והוא בבית הקברות זקן ואינו לפי כבודו או שהיתה שלו מרובה משל חבירו אע"ג דנפקי מתרי קראי דלא אתי קרא אלא לחד כדמסיק התם וכן פ"ק דחגיגה (דף ד.) רגלים פרט לבעלי קבין והאי קרא גופיה דאם כשב דרשינן ליה בפרק מי שהיה טמא (פסחים לו: ושם) לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקרבה שלמים ומוקי לה בנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה וקרא אסמכתא בעלמא דפשיטא היא ולא צריכא קרא: **ונאמר** להלן אם נדר או נדבה. הוה מצי לאתויי מהאי ענינא גופיה דכתיב ביה (דברים כג) כאשר נדרת נדבה: **ערכין** וחרמין והקדשות. בכולהו כתיב לה' גבי ערכין כתיב בערכך נפשות לה' (ויקרא כז) ובחרמין כתיב (שם) קדש קדשים הוא לה' וגבי חרמי כהן נמי דריש ליה בבכורות בר"פ כל פסולי המוקדשים (ד' לג.) ובהקדשות כתיב (שם) איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' וא"ת מהאי טעמא נמי תיפוק ליה חטאת ואשם ועולה ושלמים כדדרשינן נמי לקמן בשמעתין מדכתיב לה' אלהיך בקרא דמוצא שפתיך תשמור וי"ל (ט)[דלקמן דאית ליה קרא אחרינא לקדשי בדק הבית מאשר דברת מוקי ליה קרא דלה' אלהיך לחטאות ואשמות דמסתבר אבל הכא] אי לאו דכתיב דרוש ידרשנו בחטאת ואשם הוה מוקמינן נהו האי קרא ולא הוה שמעינן ערכין חרמין והקדשות [וליכא לאלפינהו נמי מדרוש ידרשנו דלא משמע אלא שבא על חטא]: **אלו** חטאות ואשמות. שהן נדרשין ממך שהרי הם מוטלין חובה עליך ועולות ושלמים כגון עולת ראיה ושלמי חגיגה שהם חובה דאלו נדרים ונדבות מכי תדור נדר נפקי ותימה שלמי חגיגה וראיה זמנא קביעא להו דעבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו וא"כ אם אקרביה אקרביה וכו' כדאקשינן לעיל גבי פסח וי"ל דמ"מ היכא דהופרשו ולא הקריבם קאי עלייהו בבל תאחר כיון שלא נפסלו בכך וי"מ דנפקא להו חטאת מדכתיב לשון דרישה גבי חטאת דכתיב (ויקרא י) דרש דרש משה ואשם עולה ושלמים דאיתקוש בהיקישא דזאת התורה בסוף התודה (מנחות דף פב: ושם) ולא יתכן דא"כ נדרים ונדבות נמי ובכור ומעשר ופסח נמי תיפוק מהתם דכולהו איתקוש: **ומעשרות** ובכור. מעשר ובכור מכי דרוש ידרשנו לא נפקא דלא דמי חובא דידהו לחובא דחטאת ואשם דאי לית ליה בכור ומעשר לא מיחייב בהו ופסח לא גרסינן הכא דאי בשלמי פסח כרב ששת מהיכא דנפקא שלמים נפקא להו ומיהו יש לחלק: **אי** חליפי חטאת למיתה אזלא. ואי חליפי אשם לרעייה אזלא דקי"ל (תמורה כה:) כל שבחטאת מתה באשם רועה ולר"ת דמפרש(ו) דמן הדין כאשם קרב עולה א"כ מקרב קרבי: **שהומם** בתוך הרגל. ואין בל תאחר אלא בכל הרגל: **מה** מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. פירש בקונטרס דכתיב מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך אם שהה מעשרות שנה ראשונה ושניה ואפילו למאי דפרישית לעיל דאיכא בבל תאחר במעשר שהופרש ולא נתנו וקרא דשנת הביעור אצטריך לאותו שלא הופרש מ"מ בכולהו משתעי קרא דמתבער וקצת תימה בכולה שמעתין מהיכא תיתי לן דנפסל דאיצטריך קרא דאינו נפסל וכן אותו בלא ירצה ואין מאחר נדרו בלא ירצה למה לי: **קדשים** דבני הרצאה נינהו. דעולה מכפרת על חייבי עשה כדאמרינן בפרק קמא דזבחים (דף ז: ושם):

מדבן

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' טו סמג לאוין שלג:

יט ב מיי' פי"ב מהל' פסולי המוקדשין הל' יג:

כ ג מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' יד:

כא ד מיי' פ"א מהל' בכורות הל' יג [טוש"ע י"ד סימן שו סעיף יג]:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה ויפסל הואיל ועבר עליו ואיחרו. נ"ב עי' טורי אבן ויד דוד ופ"י:

רבינו חננאל

מנהני מילי, מי שידור ולא ישלים עובר בבל תאחר, שנאמר כי תדור נדר, וכתוב אחר אומר ואם נדר או נדבה, מה זה הנדר נדבה עמו אף זה הנדר נדבה עמו. הוה ליה לקרא למיכתב כי תדור נדר ודיו, למה ליה למכתב לי"י אלהיך. אלא כל דבר שיתן אדם לי"י, לרבות הדמין, כגון אם יאמר אדם דמי עלי חייב לשלם דמי שווין. אבל אם יאמר אדם ערכי עלי, בין נאה בין כעור מעריכין אותו כפי שניו, כדכתיב מבן עשרים ועד בן ששים, ערכו של זכר נ' שקל כסף בשקל הקודש. והחרמין, כדכתיב אך כל חרם אשר יחרים וגו'. וההקדישות כמשמען. לא תאחר לשלמו, הוא הנדר עצמו ולא חליפין, כלומר אינו עובר בחליפין, ואוקימנה חליפי עולה ושלמים, וכגון שנדר עולה או שלמים והפרישן קודם חג המצות, ועברו חג המצות וחג השבועות ולא הקריבן, ואחר חג השבועות נפל בהן מום וחיללן על אחרים ואמר אלו חליפי אלו, ועבר חג הסוכות ולא הקריב אילו שהעמידן תחת הבעלי מום. הייתם אומרים מאחר שאילו מכח הראשונים הם באים, כמי שעברו עליהן ג' רגלים דמו וליחייבו בבל תאחר, קמ"ל. כי דרוש ידרשנו. אלו חטאות ואשמות עולה ושלמים. לה' אלהיך. אלו צדקות ומעשרות בכור ומעשר ופסח. מעמך. זה לקט שכחה ופאה. והיה בך חטא. בך חטא ולא בקרבנך חטא, כלומר, הקרבן המאוחר זמן, כשר הוא. ואקשינן האי סברא מראחרים נפקא, דתניא יכול יהא בכור שעברה שנתו פסול כפסולי המוקדשים, ת"ל ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו'. (מקיש בכור למעשר כול', מה מעשר אינו נפסל) כלומר כיון דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה, אם עובר שנתו נפסל. מקיש בכור למעשר, מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה, אף בכור נמי אינו נפסל משנה לחברתה. ופרקינן הני מילי שאינו נפסל מאוחר זמן בבכור דלא(ו) בר הרצאה הוא, אבל קדשין כגון עולות וחטאות וכיוצא בהן דבני הרצאה נינהו, אימא לא לירצו, קמ"ל בך חטא ולא בקרבנך חטא.

מסורות הש"ס

א) [נדרים ז.], ב) [לקמן ו:], ג) [מנחות פ:], ד) תמורה כה: [זבחים כט.] תוספתא סנהדרין פ"ג ה"ג, ה) [עי' מהרש"א על תוס' ד"ה ומעשרות], ו) [מנחות עט:], ז) [צ"ל והכין], ח) כמ"ש: ולהכי, ט) פ"י, י) [פסחים עג. ד"ה אשם].

תורה אור השלם

1. כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תְאַחֵר לְשַׁלְּמוֹ כִּי דָרֹשׁ יִדְרְשֶׁנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מֵעִמָּךְ וְהָיָה בְךָ חֵטְא: דברים כג כב

2. וְאִם נֶדֶר אוֹ נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל: ויקרא ז טז

3. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונאמר להלן נדר ואם נדר או נדבה: (ב) שם שהומם בתוך הרגל וחיללו על אחר ועבר עליו הרגל: (ג) רש"י ד"ה ה' אלהיך כו' צדקות ומעשרות ובכור שכתוב בהן כו' מעשר דגנך ובכורות בקרך וצאנך וכו"ד: (ד) שם ד"ה חילופי עולה כו' ונתכפר בה ואח"כ נמצאת הראשונה: (ה) שם ד"ה דבני הרצאה נינהו אם לכפרה: (ו) תוס' ד"ה העמוד וחד לעברה זמנו ולא שנתו וחד ללא עברה:

מוסף רש"י

ולא בקרבנך חטא. שאם איחרו אינו נפסל. והיה בך חטא סיפא דקרא דלא תאחר לשלמו קאי (זבחים כט.). **יהא בכור שעברה שנתו.** הוה איחור דכתיב לפני ה' תאכלנו שנה בשנה, **כפסולי המוקדשין.** כאילו נפל בו מום (זבחים כט.). **ויפסל.** מהקרבה הואיל וכתיב שנה בשנה (תמורה כא.). מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה. שהרי כבליעי זמן ביעור לבער כל המעשרות מן הבית ולהתוודות כדכתיב מקץ שלש שנים תוציא (זבחים כט.). **דלאו בר הרצאה הוא.** אינו בא לכפר (שם). **אבל קדשים.** כגון עולה שמכפרת על עשה ושלמים שמביאין לדורון ליתן שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ואימא הואיל ואיחרו בא בעבירה הוא ולא לירצו, קמ"ל (שם).